

Opoziční politika a internet: kriticko-rekonstruktivní přístup¹

Oppositional Politics and the Internet: A Critical/Reconstructive Approach

Richard Kahn, Douglas Kellner

ABSTRACT We argue that the continued growth of the Internet, both as a form of mainstream media and as a tool for organizing democratic social interactions, requires that Internet politics be retheorized from a standpoint that is both critical and reconstructive. While we undertake an approach that is critical of corporate forms and hegemonic uses of the Internet, we advocate for new software developments such as blogs and trace the oppositional deployments of the Internet made by a wide variety of groups in the cause of progressive cultural and political struggle. In this regard, we describe how the Internet has facilitated the worldwide emergence of the anti-globalization, anti-war and anti-capitalism movements, even as it has coalesced local communities and groups, and so we conclude that the future of Internet politics must be thought dialectically as both global and local. We end by noting the relevance of the ideas of Guy Debord, with his focus on the construction of situations, the use of technology, media of communication and cultural forms to promote a revolution of everyday life.

KEYWORDS Alternative globalization, internet, new media, oppositional politics, technopolitics

Je tomu více než deset let od rozkvětu hypertextu a nástupu utopické rétoriky kyberdemokracie a osobní emancipace, doprovázejících nárůst nových online společenství, které formovaly rodící se World Wide Web. Zatímco počáteční kyberoptimismus mnoha ideologů a teoretiků „virtuální komunity“ se nyní zdá být předpojatý a zastaralý, debaty ohledně podstaty, účinků a možností internetu a technopolitiky zuří i nadále (viz Rheingold 1993, Barlow 1996, Gates 1996, Kelly 1998).² Někteří tvrdí, že internet zapříčiňuje kyberbalkanizaci zpra-

---

Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2/2009. S. 99–115. ISSN 1214-813X.

¹ Překlad je zkrácenou verzí textu Kahn, R.; Kellner, D. 2005. „Oppositional Politics and the Internet: A Critical/Reconstructive Approach.“ *Cultural Politics*, 1 (1): 75–110. © Berg 2005. Publikováno se svolením autorů.

² „Technopolitikou“ myslíme politiku, která je mediovaná technologiemi, jako jsou rozhlasové a televizní vysílání nebo internet. Tato internetová politika a nespočet dalších forem mediální politiky jsou součástí obecnějšího konceptu „technopolitiky“, který popisuje rozkvět technologií, jež jsou zapojeny do politického boje. K technopolitice viz Kellner (1997: 169–188); Best a Kellner (2001); Armitage (1999); k rané historii internetové politiky viz Walch (1999). Rádi bychom rovněž poděkovali editorům a třem anonymním recenzentům *Cultural Politics* za užitečné komentáře, které nám významně pomohly při revizi tohoto článku.

vodajských kanálů typu „denního Já“ a podporuje vznik fragmentarizovaných komunit (viz van Alstyne, Brynjolfsson 1996; Sunstein 2002), jiní soudí, že internet je v nové fázi „komunikativního kapitalismu“ často omezen na cirkulaci šumů a bezvýznamného obsahu.³

Pokračující růst významu internetu jako nástroje pro organizaci nových forem informací a sociální interakce vyžaduje podle našeho názoru vytrvalé teoretické promyšlení z perspektivy, která je jak kritická, tak rekonstruktivní. Tím myslíme takový přístup, který je kritický vůči korporátním a mainstreamovým formám a způsobům užívání těchto technologií a který obhajuje rekonstrukci technologií za účelem podpory progresivních sociálních a politických aktivit. Jelikož jsme si vědomi omezení, jež internetová politika obsahuje, chceme se také zabývat dialektickou kritikou toho, jak vznikající informační a komunikační technologie (dále ICTs) usnadňují činnost opozičních kulturních a politických hnutí a připravily půdu pro takovou progresivní společensko-politickou změnu, která tvoří významnou dimenzi současné kulturní politiky.

Začneme konstatováním, že internet tvoří dynamický a komplexní prostor, v němž mohou lidé konstruovat svoje identity, kultury a sociální praktiky a dále s nimi experimentovat (Poster 1997, Turkle 1997). Internet také usnadňuje přístup k většímu množství informací většímu množství lidí, přičemž tyto informace pocházejí z mnohem širšího souboru zdrojů než jakýkoli jiný informační a komunikační nástroj v dějinách (Kellner 2004). Na druhou stranu bylo zdokumentováno, že informačně-komunikační technologie omezují vztahy tváří v tvář (Nie, Erbing 2000), ohrožují tradiční koncepce občiny (Bowers 2001) a rozšiřují struktury západního imperialismu a rozvinutého kapitalismu po celém světě (Trend 2001). Máme tedy před sebou výzvu začít chápat politickou realitu médií, jako je internet, coby komplexní sadu pozic ztělesňujících rekonstruované modely občanství a nové formy politického aktivismu, a to i přesto, že internet sám reprodukuje logiku kapitálu a že dochází k jeho kooptaci hegemonickými silami. V tomto smyslu bychom se měli zaměřit na to, jak se nastupující technologie a komunity navzájem ovlivňují jako pokusné formy sebeurčení a kontroly „zdola“, a všimnout si toho, že dnešní internetoví občanství aktivisté, politicky se angažující v tématech přístupu k informacím, kapitalistické globalizace, imperialistických válek, ekologické devastace a jiných forem útlaku, představují významné opoziční činitele v probíhajícím zápase o sociální spravedlnost a participativnější demokracii (Marcuse 2001: 180–2).

V kontrastu k tomuto vývoji je zřejmé, že od doby nástupu George W. Bushe do prezidentského úřadu na základě značně zpochybňovaných voleb v roce 2000 se živoucím ideálům a konkrétním formám demokracie dostává jednoho výprasku za druhým (Kellner 2001). Lze se domnívat, že Bushova administrativa využila událostí z 11. září k vyhlášení a zrežimování epochy Války teroru, když v odpovědi na teroristické útoky z 11. září přikročila k invazi, dobytí a okupaci jak Afghánistánu, tak Iráku, a k propagaci nové geopolitické doktríny preventivní války (Kellner 2003). V tomto kontextu byla permanentní hrozba terorismu použita k omezení veřejné sféry a komunikace, okleštění informací, legitimizaci vládního dohledu nad elektronickými obchody a k redukci občanských svobod. Podobně byla mobilizována široká sada neoliberálních ekonomických politik, jež byly pod pláštíkem propagace patriotismu, podpory válečného úsilí a prosazování domácí bezpečnosti následně uzákoněny. V situaci, kdy je

³ Například Jodi Dean (2002) věnuje rozboru tohoto konceptu celou knihu, viz poznámka 17.

proti demokracii vedena celá řada útoků na mnoha frontách, stojí progresivní skupiny a jedinci před výzvou, jak rozvinout způsoby komunikace a organizace v opozici vůči militarismu, terorismu a ohrožování demokracie a sociální spravedlnosti.

Nástup internetového aktivismu

Už od počátků internetu se „hackeři“ podíleli na jeho kreativní rekonstrukci a vytvářeli programy a kódy, které usnadňovaly sdílení výzkumného materiálu, komunikaci a budování komunit. Pojem „hacker“ původně označoval někoho, kdo vytvářel kreativní inovace v rámci počítačových systémů za účelem ulehčení výměny informací a formování nových komunit. Převážně v důsledku toho, že tento termín si osvojily korporace, státní instituce a média, však začal být „hacking“ postupně vnímán jako forma „terorismu“ páchaného zákeřnými počítačovými maniakky, kteří buďto nelegálně pronikají do uzavřených počítačových systémů, které poté rozvrátí, anebo šíří počítačové kódy známé jako viry nebo červy, jež se pokoušejí vyřadit z provozu počítače a sítě. Přestože jsou hackeři do těchto aktivit nepochybně zapojeni, často bez nějakého jasného úmyslu konat sociální dobro, argumentujeme níže, že se rozvíjí také poměrně neznámé „hacktivistické“ hnutí, které používá ICTs k progresivním politickým cílům.

Pokud jde o prehistorii internetového aktivismu, měli bychom také zmínit hnutí komunitních médií, které od šedesátých let až do současnosti propaguje alternativní média, jako například veřejně přístupné televizní vysílání, komunitní a nízkovýkonný (low power) rozhlas a veřejné využití nových informačních a komunikačních technologií. Příkladně od roku 1986, kdy francouzští studenti uspořádali národní stávkou kvůli systému Minitel (podobajícímu se internetu), existují četné příklady toho, jak lidé přeskupují informační technologie pro své vlastní politické účely a zpřítomňují tak vizi participativnější společnosti a alternativních forem sociální organizace (viz Foenberg 1995; Best, Kellner 2001; Couldry, Curran 2003).⁴ Od poloviny devadesátých let jsme svědky rostoucích diskusí o internetovém aktivismu a o tom, jak jsou nová média efektivně využívána rozmanitým spektrem politických hnutí, zvláště s cílem podpory participativní demokracie a sociální spravedlnosti (Meikle 2002).

Na jedné straně se značná část původních diskusí o internetové politice zaměřovala na problematiku vlastní především technofilům a skupinám, které vytvářely kódy, architekturu a sociální vztahy technokultury. Internetové stránky jako Wired (www.wired.com) a Slashdot (www slashdot.org) poskytovaly víceuživatelské prostředí pro příspěvky a diskuse směřující technologii, politiku a kulturu, stejně jako místo pro propagaci a cirkulaci „open source“ softwaru, přičemž kritizovaly korporátní mocnosti jako Microsoft. Avšak na druhé straně politizované techno-subkultury, jako například anarchistická komunita navštěvující Infoshop (www.infoshop.org), začaly stále více používat internet k informování, budování solidarity, k propagaci a k napadání hegemónických sil a moci.

---

⁴ Pro příklad subverze informačního média z doby před internetem, v tomto případě veřejně přístupné televize, viz Kellner (2004b). Vybrané epizody jsou volně přístupné ke shlédnutí v podobě streamovaného videa na stránkách www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner (navštíveno 30. 1. 2004).

Zatímco mainstreamová média ve Spojených státech měla tendenci propagovat Bushovu militaristickou, ekonomickou a politickou agendu a „válku proti terorismu“, široké pole občanů, aktivistů a opozičních politických skupin se pokusilo rozvinout alternativní orgány šíření informací a komunikace. Domníváme se, že tak byla započata nová fáze internetové politiky spočívající v implozi médií a politiky do populární kultury, jež má za následek bezprecedentní nárůst počtu lidí užívajících internet a další technologie k tvorbě originálních nástrojů demokracie. Tvrdíme dále, že v návaznosti na teroristické útoky z 11. září a následnou vojenskou intervenci USA v Iráku a Afghánistánu se vzedmula vlna politického aktivismu, v němž hraje internet významnou a stále centrálnější roli (Kellner 2003). [...]

Alternativní globalizace: globálně-lokální technopolitiky

Jako alternativu vůči kapitálem řízené globalizaci shora se subkultury kyberaktivistů snaží rozvíjet síť solidarity a propagovat opoziční myšlenky a hnutí po celém světě (Kellner 1998; Best, Kellner 2001; Kellner 2002b). Proti kapitalistické organizaci neoliberální globalizace povstává – použijeme-li výrazu Petera Watermana (1992) – Pátá Internacionála počítačově mediovaneho aktivismu, jež se kvalitativně liší od stranicky orientovaných socialistic-kých a komunistických internacionál minulosti. Jak podotýká teoretik virtuálních společenství Howard Rheingold, pokroky v oblasti osobní a mobilní informační technologie rychle poskytují strukturální prvky pro existenci nových podob vysoce informovaných, autonomních komunit, sjednocujících na bázi výběru lokálních životních stylů, globálních politických požadavků a všeho mezi tím (Rheingold 1993).

Tyto mnohočetné sítě zapojených občanů a aktivistů transformují „hloupé stádo“ (dumb mobs) totalitárních států do podoby „chytřejšího stáda“ (smart mobs) společensky aktivních osob propojených skrze notebooky, PDA přístroje, mobilní telefony s přístupem na internet, pagery a GPS systémy. Jak jsme poznamenali v předchozí části textu, tyto technologie byly využity při mobilizaci ve Španělsku v březnu 2004, která na poslední chvíli přiměla obyvatelstvo volit proti stávající konzervativní vládě. Zatímco tedy nově vznikající mobilní technologie představuje další podnět směrem k experimentální konstrukci identity a politikám identity, tento proces „zesíťování“ současně propojuje rozmanitá společenství, jako jsou dělníci, feministky, ekologické, mírové a rozličné antikapitalistické skupiny, přičemž poskytuje základnu pro demokratickou politiku spojenectví a solidarity za účelem překonání omezení postmoderní politiky identity (viz Dyer-Witheford 1999; Best, Kellner 2001; Burbach 2001).

Samozřejmě že i pravicové a reakcionářské síly mohou používat internet k propagaci svých vlastních politických agend, a také tak činí. Jednoduše a během okamžiku je možné nahlédnout do exotického čarodějnického kotlíku webových stránek spravovaných Ku Klux Klanem a nesčetnými neonacistickými uskupeními, včetně Árijského národa či různých militantních skupin. Jejich názory se šíří také přes internetové diskusní skupiny a pravicoví extrémisté jsou agresivně aktivní na mnoha počítačových fórech.⁵ Tyto typy organizací nejsou

⁵ Extrémně pravicové materiály se též vyskytují v jiných médiích, jako jsou rozhlasové programy a stanice, veřejně přístupné televizní programy, faxové kampaně, video- či dokonce rockové produkce.

zdaleka neškodné a dopouštějí se terorismu rozmanitých forem, sahajících od vypalování kostelů po bombové útoky na veřejné budovy. Zmíněné skupiny si pro své ultrapravicové kauzy přisvojují kvazi-leninistický diskurz a taktiky, a úspěšně rekrutují příslušníky dělnické třídy, devastované rozvojem globálního kapitalismu, vedoucího k rozsáhlé nezaměstnanosti v řadách tradiční průmyslové, zemědělské a nekvalifikované pracovní síly. Kromě toho také extremistické webové stránky ovlivňují odcizenou středostavovskou mládež (dokument *Nenávist na internetu* stanice HBO z roku 1999 předkládá znepokojivý počet příkladů toho, jak extremistické webové stránky podnítily nespokojenou mládež k páchání zločinů z nenávisti). Přidavnou zápletkou v rámci technopolitické ságy se zdá být fakt, že internet nyní stále více používají k organizaci a podpoře svých aktivit také údajně „teroristické“ skupiny (např. www.alneda.com) (Kellner 2003).

To vše vedlo k nebezpečným změnám politiky na straně Bushovy administrativy, která legalizovala nový federální dohled nad internetem a dokonce umožnila úplné uzavření webových stránek, o nichž se úřady domnívaly, že mají spojitost s terorismem.⁶ Navzdory očekávání, že jakákoli vládní administrativa se bude snažit atakovat informační kanály protivníka a omezit jejich působení, byla to právě extrémní reakce Bushovy administrativy na pocíťované hrozby ze strany internetu, kterou si sub-technokulturní síly spojily s bitvou proti globalizaci shora a díky níž se začlenily do opozice vůči americkým internetovým politikám. Díky odborným znalostem počítačových „hacktivistů“⁷ jsou lidé stále více informováni o rizicích obsažených v online komunikaci, včetně ohrožení soukromí představaného monitoringem vládních agentur, jako je Úřad národní bezpečnosti, což následně vede k širší, lidovější opozici vůči regulaci internetu obecně. Toto technické křídlo se spojilo s těmi, kteří bojovali za alternativní globalizaci ve skupinách jako Cult of the Dead Cow (www.cultdeadcow.com), Cryptome (www.cryptome.org) či v hackerském časopise 2600 (www.2600.org), sloužících coby vůdci širšího hnutí počítačově výjimečně gramotných jedinců, kteří se seskupují pod praporem HOPE (Hackers On Planet Earth) a kteří praktikují politiku zvanou „hacktivismus“.

Hacktivisté se zapojují do vytváření open source programů, které mohou být užívány k obcházení snah vlády a korporací o kontrolu internetu. O pozoruhodné a do jisté míry také skandální příklady se hackeři postarali tím, když vypustili programy jako Six/Four (pojmenovaný podle události na Náměstí nebeského klidu), který kombinuje schopnosti sdílení dat mezi uživateli po vzoru Napsteru s virtuálním soukromým síťovým protokolem, anonymizujícím identitu uživatele, nebo Camera/Shy, což je výkonná stenografická aplikace pro webové prohlížeče, která údajně umožňuje každému zapojit se do onoho typu získávání a ukládání tajných informací, který v minulosti využíly skupiny jako Al-Kajda proti Pentagonu. K hacktivistické činnosti mají dále blízko „crackeři“, vyrábějící – k nelibosti Billa Gatese – „warezy“, pirátské verze komerčního software nebo hesel. Očividně neexistuje software, který by tito piráti nebyli schopni prolomit, a k potěšení alternativní internetové subkultury jsou tak jinak drahé programy často volně sdíleny a šířeny přes webové stránky a uživatelské sítě po celém světě.

⁶ Například FBI uzavřela stránky www.raisethefist.com a www.iraradio.com jako součást obav z terorismu po 11. září.

⁷ K počátkům kultury hackerů viz Levy (1984) a Hafner a Markoff (1991). Pro aktuálnější analýzu viz Taylor (1999) a Himanen (2001).

Hackeri také podporují hnutí Open Source, v jehož rámci je volně a legálně distribuován a kolektivně zdokonalován nekorporátní software, dostupný pro široké využití všem, kdo se zaváží neprodávat v budoucnosti žádné vylepšené verze těchto programů. Volně distribuované produkty konkurentů Microsoftu, jako například operační systém Linux (www.linux.org) nebo soubor kancelářských programů OpenOffice (www.openoffice.org), představují výkonné a ekonomicky lákavé alternativy k výrobkům tohoto počítačového hegemonu.

Dalším trikem hackerů je monitorování rozvíjejícího se trhu s bezdrátovým přístupem k internetu (Wi-Fi, WAN či WLAN) a jeho sociálně přínosné zužitkování. Vedle toho, že Wi-Fi poskytuje institucím, korporacím a domácnostem pohodlí internetového připojení a zajišťuje přístup k němu všem, kdo jsou v dosahu místní sítě, potenciálně také nabízí uvedené svobody blízkým sousedům a kolemjdoucím, v případě že tyto sítě nejsou zabezpečené. Ostatně jak poznamenal v prosinci 2002 tehdy úřadující car americké kyberbezpečnosti Richard Clarke, ohromující množství Wi-Fi sítí je nezabezpečených a přístupných pro hacking. To vedlo Úřad národní bezpečnosti k tomu, že označilo bezdrátové sítě za teroristické riziko.⁸ Vláda přitom zčásti reagovala i na aktivistickou techniku „bojových nájezdů“ (wardriving), spočívající v tom, že hackeri projíždějí sousedstvím, vybaveni jednoduchou bezdrátovou anténou a počítačem, který vyhledává přístupové body do sítí.⁹ Rada hackerů křižovala Washingtonem a získávala cenné federální informace a přístup k vládním serverům, což v létě 2002 přimělo vládu najatou agenturu Science Applications International Corporation (SAIC) k zahájení monitoringu projíždějících hackerů.¹⁰

Avšak ne všichni tito wardriveři mají zájem o citlivé informace, a mnozí další se zkrátka snaží šířit informace o bezplatných přístupových bodech k širokopásmovému internetu, který je jinak dostupný za vysoké ceny.¹¹ Bezdrátoví hackeri tak často používají své schopnosti k budování databází „volně přístupných sítí“, jež – pokud nejsou zcela bezplatné – představují pro místní komunity reálnou možnost sdílet připojení a firemní poplatky. Takové volné sítě představují inkluzivní zdroje, rozvíjené komunitami pro jejich vlastní potřeby a přinášející hodnoty, jako je společenská, kultura, vzdělávání, ekonomická rovnost a udržitelnost, které jsou chápány jako progresivní znaky online společenství obecně (Schuler 1996). Není třeba dodávat, že korporátní poskytovatelé internetových služeb jsou tímto antikapitalistickým postupem pobouřeni a usilují o prosazení vládní legislativy umožňující stíhání tohoto způsobu aktivismu, založeného na bázi ekonomiky daru.

Haktivisté jsou také přímo zapojeni do aktuálních politických bitev, odehrávajících se v dynamicky se globalizujícím světě. Haktivisté jako The Mixer z Německa, autor programu Tribe Floodnet, který v lednu 2002 odstavil webové stránky Světového ekonomického fóra, rutinně používají hackerské dovednosti za účelem narušení vládní a korporátní přítom-

⁸ Viz www.wired.com/news/wireless/0,1382,56742,00.html (navštíveno 2. 2. 2004).

⁹ Viz www.wardriving.com (navštíveno 2. 2. 2004) a www.azwardriving.com (navštíveno 2. 2. 2004). Příbuzným typem wardrivingu je „warspying“, v jehož rámci haktivisté prohledávají město s cílem najít bezdrátové videesignály, které vysílají všechny typy skrytých digitálních kamer. Pro více informací viz www.securityfocus.com/news/7931 (navštíveno 2. 2. 2004).

¹⁰ Viz www.securityfocus.com/news/552 (navštíveno 2. 2. 2004).

¹¹ Viz www.freenetworks.org (navštíveno 2. 2. 2004).

nosti v online světě. Dvanáctého července 2002 byla prolomena domovská stránka deníku *USA Today* a nahrazena pozměněným obsahem, čímž se *USA Today* zařadil mezi společnosti jako *New York Times* či Yahoo coby přitažlivé korporátní oběti mediálního hackingu. Bezprostředně po havárii raketoplánu Columbia v únoru 2003 napadla skupina nazývající se Šmoulové na tripu (Trippin Smurfs) servery NASA; tento útok byl přitom již třetí za předchozí tři měsíce. V každém z těchto případů byla narušena bezpečnost serverů a stránky byly počmárány protiválečnými politickými sděleními. Jinou opakovanou obětí hackerů je Americká asociace nahrávacího průmyslu (RIAA), která se stala trnem v oku internetovým aktivistům kvůli pokusům legislativně regulovat sdílení hudby prostřednictvím výměnných sítí (P2P). V rámci již šestého útoku na webové stránky RIAA v lednu 2003 tak byly například zveřejněny falešné tiskové zprávy a dokonce poskytnuty hudební soubory k bezplatnému stažení.

Haktivistické programy na sdílení hudebních, filmových, televizních a dalších mediálních souborů přiměly představitele kulturního průmyslu přejít vůči technokultuře do ofenzivy, která se v současnosti odehrává v médiích, v soudních síních i ve vládě. Jakkoli na sdílení souborů v sítích P2P není nic bytostně opozičního, Napster se stal proslulým poté, co velké zábavní společnosti tuto společnost žalovaly a vláda přijala zákony, které sdílení značně ztížily. P2P sítě jako Gnutella a Kazaa jsou i nadále populárními místy výměny všech možných materiálů, na čemž se podílejí miliony lidí. Tím dochází ke zvyrazňování alternativního principu symbolické ekonomiky, v jejímž rámci internet podkopává logiku komodifikace a napomáhá vytvářet model ekonomiky daru, ve které jednotlivci svobodně rozšiřují materiály na webových stránkách, sdílejí soubory a produkují nové formy textů, jako jsou blogy a wiki, jež se vymykají kapitalistické komoditní kultuře.

Jako další významná globální forma opoziční aktivity se vyvinula příbuzná aktivistická praktika s názvem „culture jamming“, který Mark Dery (1993) připisuje experimentální skupině Negativland. Řada dalších autorů pozitivně hodnotí podvracení reklamy a korporátní kultury v kanadském časopise *Adbusters* (www.adbusters.org) a *RTMark* (www.rtmk.com), přičemž využívají online zdroje jako *The Culture Jammer's Encyclopedia* (www.sniggle.net) a *Subvertise* (www.subvertise.org) na podporu svých vlastních projektů. Internetoví jammeři (rušitelé) napadají a narušují webové stránky velkých korporací, ale produkují také hravé a subverzivní kritické variace na symboly kapitalistického statu quo. V podání hackerů-rušitelů se tak z *McDonald's* stává *McGrease*, představovaný lacinými obrázky klauna Ronalda McDonalda; *Starbucks* se mění na *Fourbucks*, satirizující vysoké ceny za šálek kávy; a *George W. Bush* je přetvořen do podoby Saurona z triologie *Pán prstenů*, třímajícího zlořečený Prsten moci. Podobně se staly předmětem karikatur a subverzivních (a někdy obscenních) animací *Nike*, *Coca-Cola*, panenka *Barbie* a další ikony zavedené korporátní a politické kultury.

Blogy, wiki a sociální sítě

Jakkoli se hackerská technopolitika, jako například výše zmíněné hnutí za volně sdílený komunitní širokopásmový internet, jeví slibně, levné internetové připojení samo o sobě nezaručuje žádný sociální přínos, pokud se jeho využití omezuje na e-komerční aktivity typu *eBay*. Avšak vedle e-mailu, coby nejpoužívanější internetové aplikace, se staly vysoce populárními komunikačními nástroji také nové interaktivní formy internetových médií, jako jsou blogy

a wiki. Analýzu si zaslouhuje obzvláště rychle bující internetová komunita, která se vyrojila kolem blogování, neboť blogeři se ukázali jako technoaktivisté podporující nejen demokratické formy sebevyjádření a navazování kontaktů po síti, ale také globální kritiku médií a sociálně-politické intervence novinářů.

Úspěch blogů, což je zkratka pro „web log“, pramení částečně z toho, že je poměrně jednoduché je vytvořit a spravovat, a to i pro technologicky méně zdatné uživatele internetu. Díky kombinaci hypertextu jako funkce webových stránek, diskusí na online vývěškách a skupinách přístupných mnoha uživatelům, a schopnosti hromadné distribuce, které mají kanály RSS či Atom (stejně jako e-mail), získávají blogy na popularitě a stávají se další fází vývoje internetové praxe. Jestliže podstatou World Wide Webu bylo formování globální sítě navzájem propletených, informativních webových stránek, blogy zpřítomňují myšlenku dynamické sítě neustále probíhajících debat, dialogu a komentářů, a posouvají tak interpretaci a šíření alternativních informací na vyšší stupeň. Prvotní mainstreamové reportáže o blozích měly sklon zobrazovat je jako narcistické domény šířící vlastní, individuální názory, avšak v současnosti existuje řada skupinových blogů, jako American Samizdat (www.drmenlo.com/samizdat), Metafilter (www.metafilter.com) či BoingBoing (www.boingboing.net), na nichž se podílí celé týmy přispěvatelů, zveřejňujících příspěvky a komentáře. Stále se rozrůstající řada mezinárodních stránek organizace Indymedia (www.indymedia.org), budovaných aktivisty veřejné sféry s cílem informovat se navzájem jak na lokální, tak globální úrovni, vzbuzuje obzvláště velké naděje. Ale i pro stovky tisíc čistě individuálních blogů představuje propojování se skupinami čtenářů a tvůrců spřátelených blogů netiketovou normu, a v příspěvcích na blozích se objevuje pozoruhodné množství odkazů a linků na spřízněné online skupiny a vrstevníky.

Katie Hafner v kontroverzním článku „Pro některé lidi blogování nikdy nekončí“, zveřejněném v *New York Times* 27. května 2004, citovala monitorovací službu Technorati, podle níž je v současnosti na světě aktivních 2,5 milionů blogů. Hafner také citovala odhad společnosti Jupiter Research, podle kterého pouze čtyři procenta uživatelů internetu čtou blogy, avšak blogeři odpověděli studií PEW institutu, dle níž čte blogy pravidelně 11 procent online populace. Ačkoli samotný článek Hafnerové vyzníval odmítavě, dokumentoval nadšenou expanzi blogování mezi internetovými uživateli, a rozsáhlá odpověď blogerů na uvedený článek prokázala agresivní aktivismus blogosféry.

Jedním z výsledků fascinace blogerů sítěmi počítačových odkazů je subkulturní fenomén známý jako „Google bombardování“ (Google Bombing). Ten byl zaznamenán již v počátcích roku 2002, kdy vyšlo najevo, že oblíbený vyhledávač Google měl zvláštní náklonnost pro blogy, neboť ve svém systému pro řazení webových stránek automaticky upřednostňoval čerstvě aktualizovaný webový obsah s vysokým množstvím odkazů. Na základě této znalosti spustili blogeři kampaně, které měly přimět velké množství dalších kolegů-blogerů k tomu, aby zveřejňovali odkazy na specifické příspěvky obsahující žádoucí klíčová slova, jež mají uživatelé Googlu tendenci vyhledávat. Úspěšná Google bomba následně katapultovala původní blog, který celou kampaň odstartoval, na první místo mezi odkazy na každé z těchto klíčových slov – nezávisle na tom, zda blog jako takový obsahoval důležitý a podstatný materiál či nikoli.

Jakkoli příslušníci blogové subkultury tento trik často zneužívali pro svůj osobní prospěch (tj. dostat své vlastní jméno a blog na vrchol žebříčku nejvyhledávanějších pojmů na Googlu),

řada z nich začala užívat Google bomby jako nástroje politické subverze. Tento způsob využití blogů, známý jako „bomba spravedlnosti“, spočíval v prolínování nějaké obzvláště odporné korporace nebo entity s řadou klíčových slov, které je buďto zesměšňovaly nebo kritizovaly. Díky Google bombě tak mohli být uživatelé Googlu po zadání slova „McDonald’s” nasměrováni na vysoce prolínovaný blogový příspěvek s názvem „McDonald’s lže o svých hranolcích“, který byl první položkou v seznamu odkazů. Jiná skupina realizovala kampaň s cílem spojit George W. Bushe s „bídým selháním“ (miserable failure), takže když někdo toto slovní spojení zadal do Googlu, byl nasměrován na prezidentovy oficiální webové stránky. Přestože Google i nadále upřednostňuje blogy v žebříčcích výsledků vyhledávání, uprostřed kontroverzí obklopujících takzvané zanašení vyhledávacích nástrojů blogy přijal nedávno opatření k omezení významu blogů ve svém hodnotícím systému a je možné, že brzy přemístí všechny blogy do speciální vyhledávací subsekcce – a to navzdory tomu, že blogy podle odhadů zaujímají 0,03 % webového obsahu, který Google eviduje (Orlowski 2003).

Ale i bez ohledu na Google stále narůstá počet blogů, jejichž komentáře mají politický rozměr. Za poslední rok vzniklo velké množství levicově orientovaných blogů, propojujících se do sítí na bázi solidarity, a vytvářejících tak protiváhu konzervativnějším a umírněnějším názorům blogerů upřednostňovaných mainstreamovými médii, jako například Glenna Reynoldse (www.instapundit.com). V návaznosti na události z 11. září a války v Afghánistánu a Iráku se stal fenomén „válečného blogování“ významným a renomovaným žánrem specifického typu. Blogy, jako například náš vlastní BlogLeft (www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/blogger.php), přinesly širokou řadu kritických alternativních pohledů na cíle Bushovy administrativy i na manipulace Pentagonu a korporátních médií, které je obklopují. Jistý bloger, dnes známý Iráčan Salam Pax (www.dear_raed.blogspot.com), servíroval vnějšímu světu dávky necenzurované reality, když mu v Bagdádu explodovaly bomby nad hlavou. V Iránu se mezitím stala novinářka Sina Mottallebi prvním blogerem uvězněným za „podkopávání národní bezpečnosti prostřednictvím kulturních aktivit“.¹² A po volbách v Iránu v roce 2004, jež byly v reakci na vládní represe bojkotovány významnými skupinami reformistů, se vynořily desítky nových webových stránek, šířících zprávy a organizujících politickou opozici. Odezvou na potřebu anonymního a nevystopovatelného blogování (zvláště v zemích, kde je zpochybňována svoboda projevu) bylo vytvoření open-source softwaru jako invisiblog (www.invisiblog.com), chránícího online identity občanů a novinářů. Nedávné zprávy o tom, že FBI nyní aktivně monitoruje blogy s cílem získat o občanech informace, naznačují, že američtí aktivisté-blogeré mohou sami potřebovat tento software, stejně jako mnohými používaný kód PGP (Pretty Good Privacy) pro anonymizování svého e-mailu a surfování po internetu (www.anonymizer.com).

¹² Viz Delio (2003). Jiný iránský bloger, Hossein Derakhshan žijící v exilu v Torontu, vyvíjí pro Iráčany a další blogery software a má svoje vlastní webové stránky. Hoder, jak ho nazývají, spolupracoval s komunitou blogerů na spuštění celosvětového blogerského protestu dne 9. července 2003 s cílem připomenout tvrdý zásah iránského státu proti studentským protestům téhož dne v roce 1999 a opětovně vyzvat k demokratické změně v zemi. Viz jeho blog na <http://hoder.com/weblog>. K aktuálnímu politickému blogování v Iránu viz Thomas (2004).

Politici blogerů hrají také významnou roli v současné americké politice. Ta je patrná zvláště od roku 2003, kdy se pozornost blogerů zaměřila na rasistické poznámky mluvčího Sněmovny reprezentantů Trenta Lotta a následnou mediální vřavu okolo nepoctivého zpravodajství, odhaleného v *New York Times*. Lottovy poznámky byly zastrčené na zadních stránkách *Washington Post* až do té doby, než je komunity blogerů začaly publikovat, čímž probouzely zájem veřejnosti a médií vedoucí k Lottovu odvolání. V případě *New York Times* to byli opět blogerů, kteří se rozezleně postavili proti novinovému obru a vyvolali takovou kontroverzi a nepřátelské mínění ostatních novinářů, že jeho manažeři a hlavní editoři byli donuceni s ostudou rezignovat.

Další blogová intervence se týkala kampaně proti počítačem kontrolovaným volebním přístrojům firmy Diebold. Zatímco mainstreamová média tento příběh opomíjela, blogerů neustále diskutovali o tom, jak byla tato společnost ovládána republikánskými aktivisty, jak byly přístroje nespolehlivé a mohly být jednoduše zneužité a jak jsou pro záruku spravedlivých voleb nezbytné papírové hlasovací lístky. Po rozsáhlém selhání přístrojů v roce 2003 a vlně diskusí na blozích se tohoto tématu konečně chytila i mainstreamová média a stát Kalifornie nedávno s touto společností zrušil kontrakt. Blogy publikované po volbách v roce 2004 potom opětovně upozornily na problém poruch a anomálního fungování volebních přístrojů v Severní Karolíně, Ohiu, Floridě a v dalších klíčových státech volebního klání.

Schopností blogů organizovat a rozmnožovat skupiny sdružené okolo různých témat si povšimli organizátoři kampaně pro Howarda Deana, jenž si blog osvojil mezi prvními (www.blogforamerica.com) a nepochybně tím napomohl úspěšnému rozšíření své grassroots kampaně. V návaznosti na to se blogy staly doslova předpisem pro všechny politické kandidáty a místem pro diskuse o politických programech a platformách různých kandidátů, přičemž se propojují s národními a lokálními centry podpory a v některých případech umožňují promlouvat přímo ke kandidátům na prezidentský úřad.¹³

Jiný aktuální mediální spektakl, rozdmýchávaný intenzivními diskusemi na blozích, se objevil v květnu 2004 v souvislosti s fotografiemi zachycujícími týrání iráckých vězňů, jež kolovaly na internetu a v televizi, a se snahou přiřknout odpovědnost za tyto činy americkým vojákům a vysokým vojenským a politickým činitelům. Obrázky mladých Američanů ponižujících Iráčany, vyvolávající celosvětové znechucení a hluboký odpor, se šířily přes satelity, televizní kanály a tištěná média, nicméně byl to právě způsob, jakým byly rozmnožovány a archivovány na blozích, který z nich učinil jedny z nejvlivnějších fotografií všech dob. Zčásti i díky blogům a internetu tak bude mít tento skandál delší trvání, než má většina spektaklů v mainstreamových médiích, a není tedy úplně přehnané tvrdit, že blogy v důsledku provedly významný zásah do Bushovy a obecně americké vojenské politiky.

Blogerů by nicméně neměli být posuzováni pouze podle jejich schopnosti generovat politický a mediální spektakl. Jak jsme naznačili výše, blogerů rostoucím způsobem rozšiřují představu o tom, co je internet a jak může být využíván, a současně zpochybňují konvenční žurnalistiku, její rámce a omezení. Objevil se zvláštní žánr „hlídacích blogů“ (www.watchblog.com), které se zaměřují na specifická zpravodajská média či dokonce konkrétní zpravodaje a rozpitvávají každou modulaci hlasu, odkrývají jejich manipulace a kritizují jejich pochy-

¹³ Viz například www.dailykos.com (navštíveno 2. 2. 2004).

bení. Řada lidí se domnívá, že mladí a nezkušení zpravodajové z Bílého domu byli ve volbách v roce 2000 hyperkritičtí k Al Gorovi, zatímco nechávali George W. Bushe proplouvat; nyní jsou však všechny předpojatosti, opomenutí a tendenční informování politických korespondentů hlavních médií pod neustálým drobnohledem.

Je stále častější skutečností, že blogeři nejsou přikováni ke svým domácím počítačům a netvoří své příspěvky ve virtuálním odcizení od reálného světa, ale vkládají obrázky, texty, audio a video soubory za pohybu ze svých PDA přístrojů a mobilních telefonů, což je podstatou posunu k mobloggerům (mobilním blogerům, viz www.mobloggers.com). Velké politické události jako například Světový summit za udržitelný rozvoj, Světové sociální fórum nebo fóra skupiny G8 mají nyní bezdrátové blogery, zabezpečující jejich alternativní pokrytí v reálném čase; v souvislosti s tím vznikl i nový žánr konferblogů (konferenčních blogů).¹⁴ Jedna ekologická aktivistka jménem Remedy dokonce pomocí bezdrátového připojení vysílala na svém blogu (www.contrast.org/treesit) popis své bitvy proti Pacifické dřevařské společnosti, sedíce přitom v koruně sekvoje čtyřicet metrů nad zemí. Sice z ní byla násilím odstraněna, avšak pokračuje v blogování na obranu udržitelného světa, ve kterém mohou nové technologie koexistovat s divočinou a s jinými druhy.¹⁵

Množství blogerských komunit všeho druhu stále přibývá. Milblogeři (military bloggers, tj. vojenští blogeři) podávají detailní komentáře k aktivitám amerických a jiných vojenských jednotek po celém světě a leckdy nabízejí kritické interpretace, kterým se mainstreamová média vyhýbají. Kulturnější sklony pak mají další nové typy blogů, které kladou menší důraz na text a jsou prosazovány audioblogery, videoblogery a fotoblogery, přičemž tyto tři skupiny se často proplétají do podoby jediného letmého multimediálního zážitku. Blogování také nabylo významu ve vzdělávací sféře (www.ebn.weblogger.com) a lidé dnes budují univerzitní blogovací síť (blogs.law.harvard.edu) stejně jako předtím vytvářeli městské blogovací portály (www.nycbloggers.com).

Zatímco zjevně participační politika blogerů, stejně jako jejich samotný počet, odsouvají v této diskusi vzrušující prostředek nových médií zvaný wiki do poněkud druhořadé pozice, jeho bytostně participativní, kolektivní a demokratický design v očích řady lidí představuje nastupující evoluci hypertextuálního Webu. Wiki, což je slovo odvozené z havajského výrazu pro „rychlost“, jsou populárními inovativními formami skupinových databází a hypertextuálních archivů, které fungují na principu otevřeného editování, což znamená, že jakýkoli uživatel může změnit nejen obsah samotné databáze (přidat, editovat nebo odstranit), ale také její uspořádání (způsob, kterým je daný materiál propojen s jinými materiály a sítěmi). Wiki jsou programované tak, aby obsahovaly zabudovaný bezpečnostní systém, který automaticky ukládá a zaznamenává každou předchozí verzi archivu. To jim zajišťuje vysokou flexibilitu, protože uživatelé tak mají možnost transformovat archiv dle libosti, neboť žádná předchozí verze informace se nikdy neztratí tak, aby ji nebylo možné zase najít. Výsledkem tak není pouze databanka informačně bohatá, ale také taková, kterou je možné zkoumat v procesu

---

¹⁴ Viz <http://www.iht.com/articles/126768.html> (navštíveno 31. 3. 2004) jako příklad toho, jak dokázali blogeři proniknout na Světové ekonomické fórum, které je pořádáno na stále zabezpečenějších a nedostupnějších místech.

¹⁵ Viz www.contrast.org/treesit (navštíveno 2. 2. 2004).

utváření; čtenáři mohou stopovat a pátrat po tom, jak se archív v průběhu času rozrostl, kteří uživatelé ho změnili a čím konkrétně přispěli.

Ačkoli původně byly koncipovány jako jednoduchá, neformální a svobodná alternativa vůči mnohem strukturovanějším a komplexnějším groupwarovým produktům typu Lotus Notes od IBM, wiki mohou být užívány pro celou řadu účelů, které jdou za hranice organizační administrativy (Lenf, Cunningham 2001). Vezmeme-li v úvahu, že mohou snadno nahradit základní model webové stránky, tedy stránku soukromě vytvořenou, vystavenou online a poté existující víceméně ve statické podobě, pomíneme-li předem vložené odkazy, zasluhují si wiki systémy hlubší pozornost teoretiků technologií coby další vývojový stupeň rodičoho se demokratického internetu.

Jedním ze zajímavých wiki projektů je dKosopedie (www.dkosopedia.com), poskytující díky syntéze a analýze souvislostí mezi aktuálními politickými událostmi užitečný kulturní zdroj a hodnotné studijní prostředí. Avšak zřejmě nejprominentnějším příkladem moci wiki je impozantní Wikipedie (www.wikipedia.org), otevřený globální projekt kolaborativní encyklopedie, na který by byli Diderot a jeho kolegové filozofové hrdí. Od svého založení dne 15. ledna 2001 se Wikipedie rychle rozrostla: dnes obsahuje 162 000 stále se vyvíjejících článků v angličtině (a více než 138 000 článků v jiných jazycích) a databáze se rozšiřuje každým dalším dnem.¹⁶ Přes pět tisíc ostražitých přispěvatelů z celého světa denně vytváří, aktualizuje a maže informace v archivu, což vede k obviněním, že takové nemoderované a asynchronní archivy musí zákonitě upadnout do chaosu. V reakci na expanzi projektu se nicméně takzvaní wikipedisté spojili a vyvinuli své vlastní, jakkoli stále poměrně volné, normy ohledně toho, co lze považovat za užitečné a obecně prospěšné aktivity na těchto stránkách. Neshody, k nimž dochází, urovnává komunita wikipedistů jako celek způsobem, který připomíná formu virtualizované athénské demokracie, v níž všichni přispěvatelé mají jak slovo, tak volební hlas.

Blogy i wiki jsou rodičím se příkladem trendu ve vývoji internetu směrem k „sociálnímu software“, který propojuje lidi na bázi podobných zájmů nebo jiných sémantických konexí. Jak bylo zmíněno výše, využití internetových „setkání“ v kampani Howarda Deana vytvořilo pro entuziastickou volební politiku typu grassroots zcela nové paradigma, a lidé používají online sociální síťování (networking) ke shromažďování se okolo všech možných témat a problémů (www.meetup.com). Sociální software postupně zahrnul do svého mixu kvazi model „šesti stupňů odloučení“, kdy portály jako Friendster (www.friendster.com), LinkedIn (www.linkedin.com), Ryze (www.ryze.com), Orkut (www.orkut.com) a FriendFan (www.friendfan.com) umožňují formování skupin kolem společných zájmů, přičemž současně podporují vytváření vazeb a výměnu doporučení mezi přáteli a rodinnými příslušníky. To přináší zvýšení důvěry, vedoucí k tomu, že online vztahy se přelévají do offline světa, a současně dovolující rozšíření nových přátelství do sféry existujících zájmových komunit.

Jakkoli všechny tyto příklady skýtají důvod pro naději, že internet může být nástrojem pro posilování komunit a demokracie, musíme znovu zdůraznit, že ani blogy, ani wiki nebo sociální síť nejsou, jednotlivě ani jako celek, synonymem pro hluboce demokratické prak-

¹⁶ V současnosti (srpen 2009) obsahuje Wikipedie celkem již 13 milionů článků, z toho 2,9 milionů v angličtině (pozn. překl., viz www.wikipedia.org/wiki/Wikipedia).

tiky a emancipační antikapitalistické politiky. Přes všechn ten zajímavý vývoj, který zde byl dokumentován, je třeba si uvědomit, že jsou zde také nákupní blogy, korporátní wiki skryté za firewallem a mnohoúčelové obchodní platformy, jako například plánovaná aplikace Microsoftu s názvem Wallop. Problémem stále zůstává, že ačkoli většina blogů poskytuje občanům možnost veřejného vyjádření, většina uživatelů je není schopná najít, což vede ke kyberbalkanizaci takzvaných „nanopublik“. Další problém spočívá v tom, že velká část z milionů blogů trpí extrémně vysokou fluktuací – oněmi stejně rychle, jako pozvednou svůj hlas – a ohromné množství uživatelů zůstává fascinováno individualistickou deníkovou formou „denního Já“, v čemž je až příliš patrná logika kapitalismu.

Akceptujeme tyto kritické poznámky, vyslovené Jodi Deanovou a dalšími, ale stavíme se proti totalizujícímu, povšechnému odmítání internetu a technopolitiky.¹⁷ Jelikož jsme si vědomi, že internetová politika může vést k „měkkému aktivismu“, který vytváří iluzi politické akce vedené prostřednictvím psaní na klávesnici, zastáváme kriticko-rekonstruktivní postoj, který ostře kritizuje mainstreamové mediální instituce a mainstreamové používání technologií typu internetu, ale který pozitivně hodnotí přístupy, jež se rozcházejí s logikou kapitálu a posunují kupředu opoziční politiku. Zdůraznili jsme, jak může být internetová politika napojena na projekty politického aktivismu, a uvedli jsme příklady toho, jak jsou ICTs užívány na podporu probíhajících politických bojů. Ačkoli nemáme žádné záruky, že sociální software zažehne novou fázi demokratického života, zdá se, že existují příklady a trendy, které máme jako kritičtí teoretikové povinnost rozpoznávat a zabývat se jimi.

Závěrem: pozice opoziční technopolitiky

Analýzy prezentované v tomto textu naznačují, jakým způsobem rapidní mediální vývoj v rámci technokultury umožňuje rekonfiguraci politiky a kultury, a nastavuje nové priority participativní demokratické politiky pro každodenní život. V této souvislosti jsou obzvláště relevantní myšlenky Guye Deborda a Situacionistické internacionály, neboť kladou důraz na konstrukci situací, užívání technologií, komunikačních médií a kulturních forem na podporu revoluce každodenního života a na rozšíření sféry svobody, komunity a posílení nepriviligovaných.¹⁸ Nové informační a komunikační technologie jsou do značné míry revoluční a představují dramatickou transformaci každodenního života, který tak nabývá participativnější

---

¹⁷ Ačkoli souhlasíme s analýzou Jodi Deanové upozorňující na potenciální fetišismus internetu a technopolitiky, domníváme se, že ve svém článku nevhodně identifikovala internetovou kulturní politiku s fetišismem. Nedávno vydaná kniha Deanové *Publicity's Secret: How Technoculture Capitalizes on Democracy* (2002) je vyváženější prací, uznávající pozitivní potenciál internetu, a její myšlenku sebeorganizujících se sítí odporu a boje v tomto textu velmi podporujeme. Vzhledem k rozsahu tohoto eseje se nemůžeme detailněji zabývat její polemikou týkající se veřejné sféry, ale každopádně jsme zastánci dialektičtějšího pohledu, který uprostřed různic hledá konsensus a styčné body, avšak který zdůrazňuje zápas a diferenci coby prostředky kritického prověřování hegemonického konsensu i technokratů typu Arnolda Schwarzeneggra.

¹⁸ K významu myšlenek Guye Deborda a Situacionistické internacionály pro výklad souběhu zmíněných okolností viz Best a Kellner (1997, kap. 3); k novým formám interaktivní konzumní společnosti viz Best a Kellner (2001).

a demokratičtější potenciál. Musíme však uznat, že tato progresivní dimenze se vyvíjí bok po boku s procesy, které podporují a šíří kapitalistickou konzumní společnost, individualismus a konkurenci a jež obsahují rodící se formy fetišismu, odcizení a dominance, které dosud nebyly zřetelně rozpoznány a teoreticky uchopeny (Best, Kellner 2001).

Internet tak zůstává polem kontroverzí, užívaný levým, pravým i středovým proudem dominantních kultur i subkultur na podporu jejich vlastních programů a zájmů. Je možné, že budoucí politické bitvy budou nadále vedeny na ulicích, v továrnách, parlamentech a ostatních bojových místech minulosti, ale politika je už dnes zprostředkovávána audiovizuálními, počítačovými a informačními technologiemi, a v budoucnu bude stále více. Jsme přesvědčeni, že to je přinejmenším zčásti pozitivní vývoj, který otevírá radikální příležitosti pro širší škálu názorů, nových forem virtuálních a skutečných politických komunit a originálních způsobů přímé politické akce. Ti, kdož se zajímají o politiku a kulturu budoucnosti, by tedy měli zaujmout jasné stanovisko ohledně důležité role alternativních veřejných sfér, a podle toho se také zapojit. Pokud jde o kritické kulturní teoretiky a aktivisty, ti jsou odpovědní za vzdělávání studentů v oblasti toho typu gramotnosti, jež obnáší dovednosti umožňující jim podílet se na probíhajících zápasech v oblasti kulturní politiky (Kellner 2002a).

Internetové aktivistické subkultury a politické skupiny se v posledních několika letech materializovaly jako zásadní opoziční prostor politiky a kultury, v němž rozmanitý celek jednotlivců a skupin využívá vznikající technologie k tvorbě kreativních sociálních vztahů a forem demokratického politického uspořádání. Je možné, že mnohé z těchto subkultur a skupin si přivlastní mainstream, ale není pochyb o tom, že na naší cestě z čím dál komplexnější přítomnosti směrem k neustále se vzdalující budoucnosti se budou ustavičně vynořovat nové opoziční kultury a různorodé alternativní hlasy.

Přeložil Václav Štětka

Literatura

- ARMITAGE, John. *Machinic Modulations: New Cultural Theory and Technopolitics. Angelaki: Journal of the Theoretical Humanities*, 1999, roč. 4, č. 2. s. 1 – 16. ISSN 0969-725X.
- BARLOW, John P. *Declaration of the Independence of Cyberspace*. 1996. [cit. červen, 2003]. Dostupné na [www: <eff.org/~barlow/Declaration-Final.html>](http://www.eff.org/~barlow/Declaration-Final.html).
- BEST, Steven ; KELLNER, Douglas. *The Postmodern Turn*. 1. vyd. London : Guilford, 1997. 306 s. ISBN 1-572-30221-6.
- BEST, Steven ; KELLNER, Douglas. *The Postmodern Adventure*. 1. vyd. London : Guilford, 2001. 313 s. ISBN 1-572-30665-3.
- BOWERS, C. A. *Educating for Eco-Justice and Community*. Athens, GA : University of Georgia Press, 2001. 248 s. ISBN 0-8203-2306-3.
- BRECHER, Jeremy ; COSTELLO, Tim ; SMITH, Brendan. *Globalization from Below*. Boston : South End Press, 2000. 128 s. ISBN 0-896-08622-4.
- BURBACH, Roger. *Globalization and Postmodern Politics: From Zapatistas to High-Tech Robber Barons*. London : Pluto Press, 2001. 176 s. ISBN 0-745-31650-6.

- CASTELLS, Manuel. *Flows, Networks, and Identities: A Critical Theory of the Informational Society*. In MACEDO, D. (ed.). *Critical Education in the New Information Age*. Lanham : Rowman and Littlefield, 1999, s. 37 – 64. ISBN 0-847-69010-5.
- COULDRY, Nick ; CURRAN, James. *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*. Lanham : Rowman and Littlefield, 2003. 320 s. ISBN 0-742-52385-3.
- CVETKOVICH, Ann ; KELLNER, Douglas. *Articulating the Global and the Local: Globalization and Cultural Studies*. Boulder : Westview Press, 1997. 272 s. ISBN 0-81333-220-6.
- DEAN, Jodi. *Publicity's Secret: How Technoculture Capitalizes on Democracy*. Ithaca : Cornell University Press, 2002. 224 s. ISBN 0-80148-678-5.
- DELIO, Michelle. *Blogs Opening Iranian Society? Wired News* [on line]. 2003. Dostupné na [www: <http://www.wired.com/culture/lifestyle/news/2003/05/58976>](http://www.wired.com/culture/lifestyle/news/2003/05/58976).
- DERY, Mark. *Culture Jamming: Hacking, Slashing and Sniping in the Empire of Signs*. Westfield : Open Magazine Pamphlet Series, 1993. 16 s.
- DYER-WITHEFORD, Nick. *Cyber-Marx: Cycles and Circuits of Struggle in High Technology Capitalism*. Urbana : University of Illinois Press, 1999. 360 s. ISBN 0-25206-795-9.
- FEENBERG, Andrew. *Alternative Modernity*. Berkeley : University of California Press, 1995, 200 s. ISBN 0-52008-986-3.
- FEENBERG, Andrew. *Questioning Technology*. 1. vyd. New York : Routledge, 1999. 264 s. ISBN 0-41519-755-4.
- GATES, Bill. *The Road Ahead*. New York : Penguin Books, 1996. 38 s. ISBN 0-58240-211-5.
- HAFNER, Katie ; MARKOFF, John. *Cyberpunk: Outlaws and Hackers on the Computer Frontier*. New York : Simon and Schuster, 1991. 180 s.
- HARDT, Michael ; NEGRI, Antonio. *Empire*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2000. 478 s. ISBN 0-67400-671-2.
- HIMANEN, Pekka. *The Hacker Ethic*. New York : Random House, 2001. 256 s. ISBN 0-37575-878-X.
- ILLICH, Ivan. *Deschooling Society*. New York : Harper and Row, 1971.
- ILLICH, Ivan. *Tools for Conviviality*. New York : Harper and Row, 1973.
- KELLNER, Douglas. *Intellectuals, the New Public Spheres, and Technopolitics*. *New Political Science*, 1997, č. 41-42, s. 169 – 188. ISSN 0739-3148.
- KELLNER, Douglas. *Globalization and the Postmodern Turn*. In AXTMANN, R. (ed.). *Globalization and Europe*. London : Cassell, 1998, 23 – 43 s.
- KELLNER, Douglas. *Grand Theft 2000: Media Spectacle and a Stolen Election*. Lanham : Rowman and Littlefield, 2001. 256 s. ISBN 0-74252-103-6.
- KELLNER, Douglas. *Technological Revolution, Multiple Literacies, and the Restructuring of Education*. In SNYDER, I. (ed.). *Silicon Literacies*. New York : Routledge, 2002, s. 154 – 169. ISBN 0-41527-668-3.
- KELLNER, Douglas. *Theorizing Globalization*. *Sociological Theory*, 2002, roč. 20, č. 3, s. 285 – 305. ISSN 0735-2751.
- KELLNER, Douglas. *From 9/11 to Terror War: Dangers of the Bush Legacy*. Lanham : Rowman and Littlefield, 2003. 336 s. ISBN 0-74252-638-0.
- KELLNER, Douglas. *The Media and the Crisis of Democracy in the Age of Bush2*. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 2004, roč. 1, č. 1, s. 29 – 58. ISSN 1479-1420.
- KELLNER, Douglas. *Public Access Television: Alternative Views* [on line]. 2004 Dostupné z [www: <gseis.ucla.edu/courses/ed253a/MCKellner/ACCESS.html>](http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/MCKellner/ACCESS.html).
- KELLY, Kevin. *New Rules for the New Economy*. New York : Viking, 1998. 192 s. ISBN 0-14028-060-X.
- LEUF, Bo ; CUNNINGHAM, Ward. *The Wiki Way: Collaboration and Sharing on the Internet*. 1. vyd. Boston : Addison-Wesley, 2001. 464 s. ISBN 0-20171-499-X.

- LEVY, Steven. *Hackers*. New York : Dell Books, 1984.
- LUKE, Allan ; LUKE, Carmen. A Situated Perspective on Cultural Globalization. In BURBULES, N., TORRES, C. (eds.). *Globalization and Education*. New York : Routledge, 2000. ISBN 0-41592-048-5.
- LUKE, Carmen. Cyber-schooling and Technological Change: Multiliteracies for New Times. In COPE, B., KALANTZIS, M. (eds.). *Multiliteracies: Literacy, Learning, and the Design of Social Futures*. Melbourne : Macmillan, 2000, s. 69 – 105. ISBN 0-41521-421-1.
- MARCUSE, Herbert. *Towards a Critical Theory of Society: Collected Papers of Herbert Marcuse, Vol. II. 1*. vyd. New York : Routledge, 2001. 264 s. ISBN 0-41513-781-0.
- MEIKLE, Graham. *Future Active: Media Activism and the Internet*. 1. vyd. London : Taylor and Francis, 2002. 256 s. ISBN 0-41594-322-1.
- NIE, Norman H. *Internet and Society: A Preliminary Report*. Stanford : The Institute for the Quantitative Study of Society, 2000.
- ORLOWSKI, Andrew. Google to Fix Blog Noise Problem. *The Register* [on line]. 2003. Dostupné na [www: <theregister.co.uk/content/6/30621.html>](http://www.theregister.co.uk/content/6/30621.html).
- POSTER, Mark. Cyberdemocracy: The Internet and the Public Sphere. In PORTER, D. (ed.). *Internet Culture*. New York : Routledge, 1997, s. 201 – 219. ISBN 0-41591-684-4.
- RHEINGOLD, Howard. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, MA : Addison-Wesley, 1993. 360 s.
- SCHULER, Douglas. *New Community Networks: Wired for Change*. 3. vyd. Reading, MA : ACM Press and Addison-Wesley, 1996. 528 s. ISBN 0-20159-553-2.
- STEGER, Manfred. *Globalism: The New Market Ideology*. Lanham : Rowman and Littlefield, 2002. 192 s. ISBN 0-74250-072-1.
- SUNSTEIN, Cass. *Republic.com*. Princeton: Princeton University Press, 2002. 240 s. ISBN 0-69109-589-2.
- TAYLOR, Paul. *Hackers: Crime and the Digital Sublime*. 1. vyd. New York : Routledge, 1999. 200 s. ISBN 0-41518-072-4.
- THOMAS, Luke. Blogging Toward Freedom. *Salon* [on line]. 2004. Dostupné na [www: <http://dir.salon.com/story/opinion/feature/2004/02/28/iran/index.html>](http://dir.salon.com/story/opinion/feature/2004/02/28/iran/index.html).
- TREND, David. *Welcome to Cyberschool: Education at the Crossroads in the Information Age*. Lanham : Rowman and Littlefield, 2001. 176 s. ISBN 0-74251-564-8.
- TURKLE, Sherry. *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. 1. vyd. New York : Touchstone Press, 1997. 352 s. ISBN 0-68483-348-4.
- VAN ALSTYNE, Marshall ; BRYNJOLFSSON, Erik. Electronic Communities: Global Village or Cyberbalkans, Proceedings of the International Conference on Information Systems. *ASI Electronic Library* [on line]. 1996. Dostupné z [www: <aisel.isworld.org/password.asp?Vpath=ICIS/1996&PDFpath=paper06.pdf>](http://www.aisel.isworld.org/password.asp?Vpath=ICIS/1996&PDFpath=paper06.pdf).
- WALCH, Jim. *In the Net: An Internet Guide for Activists*. London : Zed Books, 1999. 182 s. ISBN 1-85649-758-5.
- WATERMAN, Peter. *International Labour Communication by Computer: The Fifth International*. Working paper č. 129. 1992.
- WINNER, Langdon. Citizen Virtues in a Technological Order. In KATZ, E., LIGHT, A., THOMPSON, W. (eds.). *Controlling Technology*. Amherst : Prometheus Books, 2003, s. 383 – 402.

Autoři

Richard Kahn působí jako Assistant Professor of Educational Foundations and Research na University of North Dakota. Jeho akademické zájmy se orientují na oblast filozofie a sociologie vzdělávání, ekopedagogiky a dalších forem kritické pedagogiky, přičemž se zabývá zejména problematikou nových sociálně-politických hnutí v kontextu globalizace a environmentální krize. Publikoval mimo texty „Producing Crisis: Green Consumerism as an Ecopedagogical Issue“ (2009); „From Education for Sustainable Development to Ecopedagogy: Sustaining Capitalism or Sustaining Life?“ (2008); „Resisting Globalization“ (2007, s Douglasem Kellnerem).

Kontakt: rvkahn@gmail.com

Douglas Kellner je profesorem na Graduate School of Education and Information Studies, University of California, Los Angeles. Patří k nejvýznamnějším současným kritickým teoretikům médií a kultury. Aktivně se hlásí k odkazu frankfurtské školy sociálněvědné a bývá řazen k představitelům její tzv. třetí generace. Mezi jeho knižní publikace z poslední doby patří „Guys and Guns Amok: Domestic Terrorism and School Shootings from the Oklahoma City Bombings to the Virginia Tech Massacre“ (2008); „Media Spectacle and the Crisis of Democracy“ (2005); „From September 11 to Terror War: The Dangers of the Bush Legacy“ (2003); „The Postmodern Adventure: Science, Technology, and Cultural Studies at the Third Millennium“ (2001, spolu se Stevenem Bestem). Je rovněž editorem souborného díla Herberta Marcuseho, vycházejícího v šesti svazcích.

Kontakt: kellner@ucla.edu